

מעדני אשר

גיליון שצ"ט
 (שנה ט')
פרשת וארא תשע"ב
 י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

אדם שאנסו לעבור על ג' עבירות החמורות ועבר עליהם האם נהרג בבית דין?

בפרשת שמות ז' ובאו ועלו בביתך ובתנורך ובמשארותיך.

איננו בגמ' פסחים נ"ג ע"ב מה ראו חנניה מישאל ועזריה שימסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצרדעים, ומה צרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו בפרשתן ובאו ועלו בביתך ובתנורך ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה, בענין הקושיא איך למדו חנניה מישאל ועזריה שחייבים למסור את הנפש מהצרדעים הרי להם היה ציווי מיוחד, עיין במעדני אשר וארא תשע"א, ובענין אדם שיכול לברוח האם חייב ליהרג משום קידוש השם, עיין בספר מעדני אשר פרשת וארא תשס"ח.

יש לחקור אדם שאנסו אותו לעבור על אחד מג' עבירות דקימ"ל יהרג ואל יעבור האם חייב מיתת בית דין על זה שלא נהרג או דילמא כיון שעבר עבירה באונס אינו חייב מיתת בית דין.

שיטת התוס' ע"ז נ"ד ע"א ד"ה הא בשם הסמ"ג דאם אנסו אותו לעבור עבודה זרה בפרהסיא, ועבר ועבד ולא נהרג, הרי זה חייב מיתה בבין דין, דכיון דהתורה אמרה דיהרג ואל יעבור גילתה התורה דליכא כאן פטור אונס, וחייב מיתה כמו כל אדם שעובר עבירה שחייב מיתה, ועיין ברש"ש שם שהוא הדין בשאר ג' עבירות.

אבל הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה' הלכה ד' **חולק על זה:** וז"ל וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם, ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס, שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה שנאמר בנותן מזרעו למוֹלך ונתתי אני את פני באיש והוא מפ' השמועה למדו והוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה, והוא אם עבודת כוכבים שהיא חמורה מן הכל העובד אותה באונס אינו חייב כרת ואין צריך לומר מיתת בית דין, קל וחומר לשאר מצות האמורות בתורה, ובעריות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר, עיין במנחת חינוך מצוה רצ"ו מבני מחלוקת הראשונים ה"ל, וכן בכלי חמדה בפרשתן ע"מ ע"ט, ועיין באחרונים שהקשו מדוע אינו לוקה הרי עבר על לאו דלא תחללו את שם קדשי.

יש להקשות: על הרמב"ם פרק ד' הלכה ו' בהלכה ו' שכתב ומתראפין בכל איסור תורה במקום סכנה חוץ מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים שאפילו במקום סכנה אין מתראפין בהן, ואם עבר ונתרפא עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו, וקשה הרי כתב דהיכא דהוא אנוס אין נענש על זה אפלו בג' עבירות חמורות א"כ מדוע כתב כאן שאם מתרפא באחד מג' עבירות נענש בבית דין, הרי הוא אנוס, ומה לי אונס הריגה או אונס חולי, הלא שניהם אונס נפשות דשניהם סכנת חיים הם, כך מקשה ביד המלך על הרמב"ם, וכן במרכבת המשנה על הרמב"ם, וכן באור שמח על הרמב"ם, וכן בשו"ת אבני נזר אבן העזר סימן ט"ו, וכן בשו"ת עין יצחק אה"ע ח"ב סי' ל"ג.

איכא כמה תרוצים:

א. דוקא אם אונסין אותו שיהרוג את פלוני, או לגלות עריות, דאינו עושה מרצונו, רק ברצון אחרים, שרוצה שיהרוג את פלוני, ואם לאו יהרג על דבר שאינו הורג פלוני, א"כ מסיבת מי באה הריגתו אם י'הרגנו המאנוס, מסיבת שאינו רוצה להרוג פלוני, אבל כאן החולי הבאה אליו הוא בלא סיבת שום דבר, רק יכול להציל את עצמו בדם פלוני או בע"ז פלונית, א"כ זה מיקרי חפץ גמור מרצונו בחייו, וכמו שכל רוצח רוצה לשפוך חמתו לראות נקם, ולכן כאן חייב באם נתרפא בכל עונשי ב"ד, כך תירץ בשו"ת עין יצחק אה"ע סימן ל"ג, וכן באור שמח על הרמב"ם, וכן בשו"ת אבני נזר חלק אבן העזר סימן ט"ו, ויסוד זה מבואר באריכות במנחת חינוך מצוה רצ"ו.

ב. שאני כשרוצים להרוג אותו זה אנוס, אבל בחולה שיש בו סכנה השלך על ה' יהבך והוא ירפאך אין זה בגדר אנוס כל כך לכן נענש, כך תירץ במרכבת המשנה על הרמב"ם.

ג. יש לחלק בין אונס ההריגה לאונס חלאים, דבאונס הריגה דקם עליו האנס לרצחו נפש באם לא יעבור, ובאם יעבור יניחו לו, הרי דבעבירה זו הצלתו בטוחה וברורה, ובאונס כזה אף דלכתחלה אינו רשאי לעבור ומחויב למסור נפשו בכל זאת גלי קוֹא דבדיעבד אם עבר ולא נהרג, כיון דנאנס לעבירה זו אזי פטור מהעונש, משא"כ באונס חולאים אף שיש בו סכנה, בכל זאת ע"פ בשום אופן אין באפשרי שיהיה רפואתו ע"י העבירה ברורה, דמי יהיה ערב בדבר דאם יעבור יתרפא בודאי ואם לא יעבור ימות בודאי, ומי ירד לחדרי בטן החולי, לכן אין זה אנוס כל כך, כך תירץ ביד המלך על הרמב"ם וע"ש אריכות גדולה.

ולענין הלכה קימ"ל ומ"א יור"ד סימן קנ"ז ס"ק א' בסופו כל מקום שנאמר יהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג, אע"פ שחילל השם, מכל מקום נקרא אנוס ופטור.

אהל בנימין קאלשני ירושלים

הננני בזה להודות להאברך החשוב היוגע בתורה יומם ולילה במס"ע מחשובי הת"ח הרב הגאון החסיד מרדכי שלמה גולדהירש שליט"א אשר נמנה מבחורי לומדי כוללנו הואיל בטובו להכיר טובה להנהלת הכולל להנחות את מסיבת כבוד התורה בחלוקת מלגות לנבחני ההוראה והנחה את המעמד בטוטו"ד בחכמת תורה בנותן צופים לכבוד התורה ותומכיה ויהי רצון לפני אבינו שמים שזכות התורה יעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב וכל אשר יעשה יצליח

הנחמא הכולל

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב שלום משה שוורץ שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אמו האשה החשובה מרת חנה ע"ה בת הרב זאב הי"ד נפטרה כ"ה טבת תשמ"ה ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב יחיאל אוברלנדר שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אמו מרת איקל בת הרב דוד ע"ה נפטרה כ"ה טבת תשס"ג ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב שמואל גוט שליט"א ברוקלין לזיכור רבבות יהא רעוא שבזכות זיכור רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב מנדל קרעש שליט"א בארא פארק לעילוי נשמת אשתו ה"ה מרת גיטל בת הרב יעקב קאפל ע"ה קרעש נפטרה ב' שבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו מר איתן לוי ומשפחתו שיהיו בעלי דפוס הדר לרגל שמחת הולדת הנכד במז"ט בן לבנו כמר גיא הי"ץ יהא רעוא שבזכות זיכור רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה ובעת הזאת נודה לו בשם רבבות הקוראים על המסירות הנפלאה בהוצאת הגליון מדי שבוע ברוב פאר והדר

אנסהו לאדם לעבור על ג' עבירות החמורות ועבר עליהם

האם כשר לעדות?

יש לחקור להלכה דקימ"ל שעבר על ג' עבירות מאונס אינו נענש בבית דין האם כשר נמי לעדות או דילמא לעדות הוא אינו כשר.

הנה בשו"ת הריב"ש סימן קע"א מובא ברמ"א אה"ע סימן מ"ב ס"ק ה' כתב שמי שעבר על כל מצות התורה באונס, ואפילו עבד עבודת גלולים שהדין שיהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג לא נפסל לעדות, וכישראל הוא לכל דבריו כיון שעשה כן באונס ומפני אימת מות נפלו עליו, שהרי אין ב"ד עונשין אותו על כך, דאנוס רחמנא פטריה מולנערה לא תעשה דבר, ואע"פ שבאותן עבירות שהדין בהם שיהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג לא קיים מצות ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ואם עשה כן בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מן ישראל לא קיים מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל, ועבר על לא תחללו את שם קדשי, מ"מ כיון שלא חללו אלא מתוך האונס לא נפסל לעדות כיון שאין ב"ד עונשין אותו, וז"ל הגמ' סנהדרין כ"ו ע"ב עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר, בתמיהא, חזינן דבעבירה שחייבין עליה מלקות נפסל לעדות כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"י מה' עדות ועוד כתב הרמב"ם כל מי שעושה דבר שחייבין עליו מיתת ב"ד באונס אין ממיתין אותו, ואפי' היה מצוה שיהרג ואל יעבור אע"פ שחלל את השם הואיל והוא אנוס אינו נהרג, שנאמר ולנערה לא תעשה דבר, זו אזהרה לב"ד שלא יענשו האנוס עכ"ל וגם בדיני שמים פטור מן הכרת, כמו שדרשו רז"ל בנותן מזרעו למולך ושמתו פני באיש ההוא, לא אנוס ולא מוטעה.

ומביא הריב"ש: שגם הרשב"א ז"ל כתב בתשובה ישראל שהמיר מחמת יראה אע"פ שחטא ישראל הוא, ואע"פ שהיה לו ליהרג ואל יעבור מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל, מ"מ כיון שמחמת יראה הוא עושה ר"ל מפחד שלא יהרגוהו, כיון שאין עליו חיוב ב"ד בשביל כך וכתיב וחי בהם ולא שימות בהם, ישראל הם ושחיתתן מותרת ואין אוסרין יין במגען ע"כ, וכן כתב בשו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא אבן העזר סימן ע"ב, ועיין מנחת חינוך מצוה רצ"ו בסופו.

ובמשנה ברורה סימן קכ"ח כתב בשם המהרנ"ח אם אנסוהו להרוג נושא את כפיו, ואע"ג דברציחה קי"ל דיהרג ואל יעבור מ"מ אם עבר ולא נהרג לא מיפסל לנשיאות כפים בשביל זה.

אדם שנשבע שלא יגלה רפואה שגילו לו

האם באופן שיש פקוח נפש מותר לו לספר?

איתא בגמ' יומא פ"ד ע"א, ע"ז כ"ח ע"א רבי יוחנן חש בצפידינא, אזל גבה דההיא מטרוניתא, עבדא ליה מילתא חמשא ומעלי שבתא אמר לה בשבת מאי, אמרה ליה לא צריכת, אי מצטריכנא מאי, אמרה ליה אישטבע לי דלא מגלית, אישטבע לאלהא דישאל לא מגלינא, נפק דרשה בפירקא, והא אישטבע לה, לאלהא דישאל לא מגלינא, הא לעמו ישראל מגלינא, והא איכא חלול השם, דמגלי לה מעיקרא.

יש להקשות: מאי מקשה בגמ' הא אשתבע ליה, הרי פקוח נפש דוחה כל התורה כולה, א"כ אפילו נשבע מדוע יהא איסור לגלות, הרי איסור שבועה הוא לא ייהרג ואל יעבור, כך מקשה בעבודת עבודה עבודה זרה כ"ח ע"א.

ומחדש חידוש גדול: דמכאן מוכח דהיכא דאמרין דפיקוח נפש דוחה כל המצוות שבתורה הוא דווקא היכא דליכא חילול השם, אבל היכא דאיכא חילול השם בדבר לא הותר גם מחמת פיקוח נפש.

האם כשנראה שמשתחוה לעבודה זרה צריך ליהרג על זה

אע"פ שאינו משתחוה לעבודה זרה?

יש לחקור האם על מראית העין של עבודה זרה נמי יש את הדין דיהרג ואל יעבור דהיינו אם יש דבר שדומה לעבודה זרה והשני יחשוד אותו שעובר עבודה זרה האם צריך ליהרג על זה או דילמא כיון שאינו עבודה זרה ממש אין צריך ליהרג על זה.

הנה איתא בגמ' עבודה זרה י"ב עמוד א' מעיין המושך לפני עבודת כוכבים, לא ישחה וישתה, מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים, ואם אינו נראה כמשתחוה מותר, ובגמ' שם דהחידוש של מעיין דאפילו דאיכא סכנה, דאי לא ישתה ימות אפילו הכי אסור, חזינן מזה ראייה ברורה שאף מראית העין שנראה משתחוה לעבודה זרה אסור אף במקום דאיכא סכנה שאם לא ישתה ימות.

וכן כתב הרשב"א שם וז"ל מיהא שמעינן דאסור לשחות לפני ע"ז לעולם ואפילו במקום סכנת נפשות ואפילו אין אדם רואהו והרי זה בכלל בכל מתרפאין חוץ מע"ז פסחים כ"ה א'.

וכן כתב בביאור הגר"א יורה דעה סימן ק"ג ס"ק ד' דמלשון הגמ' אפילו מת משמע אפילו כשיש סכנה צריך ליהרג על מראית העין של עבודה זרה.

אבל הר"ן עבודה זרה ג' ע"ב מדפי הר"ף כתב וז"ל היכא דאיכא סכנה ממש מותר, וכי אמרינן בגמ' דאי לא שתי מאית נמי אסור, לא מת ודאי אמרינן, אלא שאפשר לבא לידי סכנה שאם לא ישתה עכשיו שמה ימות בצמא קודם שימצא מים.

וכן פסק הרמ"א י"ד ס"י ק"ג ס"ד דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון אם ימות אם לא ישתה מותר לשתות, ואין בזה משום יהרג ואל יעבור.

מעדני אשר: נראה להביא ראייה דבמראית העין בעבודה זרה ליכא החיוב של יהרג ואל יעבור, מהא דאיתא בגמ' פסחים נ"ג עמוד ב' דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו בפרשתן שמות ז' ובאו ועלו בביתך ובתנוריק ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

ובתוס' שם הקשו הרי על עבודה זרה יש חיוב ליהרג ומדוע צריך ק"ו הרי מדינא חייבים למסור את הנפש על זה.

ותרצו בכמה אופנים ובאחד מן התרוצים כתבו שלא היו עבודה זרה ממש אלא אנדרטא בעלמא שעל פי הדין לא היו צריכים למסור את הנפש ורק בשביל הק"ו מהצפרעים מסרו את הנפש.

משמע מדבריהם שדבר שאינו עבודה זרה אף שיש חשש משום מראית העין של עבודה זרה שאנשים יחשבו שזה עבודה זרה מעיקרא דדינא אין צריך למסור את הנפש על זה, א"כ זה ראייה ברורה להלכה הזו, שוב מצאתי דבשו"ת דברי יציב ליקוטים והשמטות סימן ע"ג העיר מראיה הנ"ל, ועיין בשו"ת חתם סופר יור"ד ס"ח ק"ג לגבי להדליק נרות בחלונות עיי"ש, ובכתב סופר יור"ד ס"י פ"ד מ"ש עליו.

מדוע אין אנו נוהגים להתפלל בזקופת ידים למעלה

כמו שנהגו בימים מקדם?

בפרשתן ט' כ"ט ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה', בענין האם אפשר ללמוד מכאן שמותר להתפלל על חולה גוי או דיילא יש איסור של לא תחנם או שמיליד בן לע"ז עיין בספר מעדני אשר פרשת וראר שנת תשס"ח.

יש להקשות: מדוע אין אנו מתפללים בזקופת ידים כמו שמצינו במקרא כמה פעמים, כך מקשה בשו"ת באר שבע סימן ע"א, ובספרו בצדה לדרך פרשת שופטים וכן בהגהות רבי עקיבא איגר אור"ח סימן פ"ט ס"ק א', וכן הקשה היעב"ץ בסדרו, וכן במקור חיים סימן פ"ט, וכן בפתח הדביר סימן פ"ט, וכן בדעת תורה אור"ח סימן צ"ה ס"ק ג', וכן בנפש חיה סימן צ"ה.

איכא כמה תרוצים:

א. בשו"ת באר שבע סימן ע"א כתב מנעורי תמהתי למה אין אנו נוהגים להתפלל בזקופת ידים למעלה כמו שנהגו אבותינו מעולם כמו שנאמר **"הרמותי ידי אל ה' עליון"** ותרגום אינקלוס ארימית ידי בצלו קדם ה' וכו' ובבראשית רבה פרשת חיי שרה בפסוק **"ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק"** איתא אמר רב הונא שראתה שידו שטוח בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא, לכך שאלה עליו וכמו שנאמר **"כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה'"** וכמו שנאמר **"והיה כאשר ידים משה ידו וגו' ויהי ידיו אמונה עד בא השמש"** ותרגום אינקלוס והואה ידוהי פרישן בצלו וכמו שנאמר **"ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' וגו' וכפיו פרושות השמים"** ותניא בפרקי רבי אליעזר בפ"ד מ"ד שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד, והביאו הטור א"ח בהלכות תענית בסימן תקס"ו ובהלכות יום הכפורים בסימן תר"ט וכן המרדכי ביומא והגהות מיימוני ושאר פוסקים, ולכן כשם שאנו למדין מתפלת משה שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו, למה אין אנו למדין ג"כ מתפלת משה שצריך להתפלל בזקופת ידים למעלה.

ואי אפשר לומר: שלא היו נוהגין להתפלל כך בזקופת ידים למעלה, אלא דוקא אנשים רשומים חשובים וגדולים כגון האבות ונביאים ומלכים ולכן אין אנו נוהגין עכשיו להתפלל כך בזקופת ידים למעלה משום דמחזי כיהורא.

דהא ליתא: שהרי בפרקי רבי אליעזר בפרק הנ"ל אחר דקאמר מכאן אתה למד שש"ץ אסור להתפלל אם אין שם שנים עומדים וכו' אמר רז"ל **וכל ישראל עומדים חוץ לאהליהם ורואים למשה פורש כפיו אל השמים והם פורשים כפיהם אל השמים וכו',** ובגמרא אמרו חז"ל אסור לאדם לעמוד שלש שעות כפיו פרושות השמים, ובזוהר נמי מצינו בהרבה מקומות רבי פלוני זקף ידו ומצלי.

ולא נעלם מעיני: הא דאמרין בגמ' שבת י' ע"א רבא פכר ידו ומצלי אמר כעבדא קמי מריה, ולכן כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות תפלה מניח ידיו על לבו כפותין הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה וביראה, אמנם כבר תמהני טובא על רבא גופיה וכל הנגררים אחריו למה לא התפלל ג"כ בזקופת ידים למעלה כמו אבות העולם וכי הם לא התפללו ג"כ כעבדא קמי מריה כמו רבא, ולולא דברי הרמב"ם הייתי מפרש דרבא התפלל על כל פנים בזקופת ידים למעלה אלא שעם זקופת ידו פכר ידו ומצלי.

ומתרץ בבאר שבע: מאחר שנמצאו נוהגים אומות העולם עכו"ם להתפלל כך בזקופת ידים למעלה כמפורסם לכן אין אנו נוהגים עכשיו להתפלל כך, וכה"ג אמרו רז"ל בפסוק לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלהיך אף על פי שהיתה אהובה לפני הקב"ה בימי האבות עכשיו שנאה מאחר שעשאוהו אלו כנעניים חק לעבודה זרה.

והבאר שבע בספרו צידה לדרך פרשת שופטים מביא דחכם אחד הקשה על תרוץ זה: מהא דמקשה הגמ' סנהדרין נ"ב ע"מ ב' על הא דאיתא התם במשנה מצות הנהרגין היו מתזין את ראשו בסייף כדרך שהמלכות עושה, ומקשה בגמ' הרי כתוב ובחקותיהם לא תלכו, ומתרץ הגמ' כיון דכתיב סייף באורייתא לא מינייהו קא גמרינן, א"כ הכא כיון דכתוב זקופת ידים למעלה בתורה כמו שמוזכר לעיל לא מינהו קא גמרינן, א"כ הדרא קושיא לדוכתא מדוע אין אנו מתפללין בזקופת ידים.

ומתרץ הבאר שבע: על פי מה שהקשו התוספות סנהדרין נ"ב ע"מ ב' תימה דמשמע הכא דאע"ג דחוקה היא כיון דכתיב באורייתא שרי, ובפ"ק דמסכת ע"ז י"א ע"א פריך ושריפה חוקה היא והכתיב ובחקותיהם לא תלכו ומסיק לאו חוקה היא וי"ל דהתם קאמר לאו חוקה היא לשם עבודת כוכבים דאי הוי חוקה לעבודת כוכבים אפילו הוה כתוב באורייתא לא הוה מהני אבל הכא איירי בחוק העובדי כוכבים שלא לשם עבודת כוכבים דומיא דסייף דכיון דכתיב באורייתא לא מינייהו גמרינן ושרי, לפי הנ"ל אתי שפיר דחזינן דהיכא דהויא חוק לשם עבודה זרה לא מהני מה שכתובה בתורה, א"כ מה שהם פורשים כנפיים בתפלתם זה מחמת חוק עבודה זרה לכן לא מהני מה דכתוב זקופת ידים בתורה.

ב. ע"פ מה שכתב בבראשית רבה בפרשת חיי שרה בפסוק **"ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק"** אמר רב הונא שראתה שידו שטוח בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא, חזינן דרק אדם גדול מותר להתפלל כך, ולכן אין נוהגים להתפלל בזקופת ידים היום, כך כתב הריב"ץ בסידורו סולם בית אל אות ה'.
ודחה מה שהקשה הבאר שבע: מהא דאיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"ה וכל ישראל עומדים חוץ לאהליהם ורואים למשה פורש כפיו אל השמים והם פורשים כפיהם אל השמים, דחזינן דכל ישראל מתפללים בזקופת ידים.
דיש לדחות: דדור המדבר נמי דור דעה אליהם נאמר אספו לי חסידי הם ודאי היה כוחם יפה בכך.

ג. כי הפורש כפיו צריך לכיין בו ענינים נפלאים וסודות עמוקים ואם אינו בר הכי ונמצא עושה כן בחנם נענש כמו שמבואר בזוהר ואנו לא כל אחד יכול לכיין לכן אין מתפללים בזקופת ידים, כך כתב במקור חיים לבעל החות יאיר, וכן בנפש חיה אור"ח סימן צ"ה.
ד. הפורש כפו צריך שידע שהם נקיות מכל חשש אבק גזילה וגניבה ואם לאו אדרבה מזכירים עוונותיו לכן אין נוהגים כן, כך כתב בפתח הדביר אור"ח סימן פ"ט.

"ותומכיה מאושר"

לקראת גליון 400

שיופיע אי"ה בשבוע הבא פרשת בא

אנו פונים בקריאה נרגשת לרובות הקוראים
די בכל אתר ואתר הנהנים מהגליון המופיע
במשך תשע שנים רצופות מידי שבת בשבתו
עקב ההוצאות המרובות המסתכמות בשנה

בכמה מאות אלפי שקלים אנא תבואו לעזרתנו

כדי שנוכל להמשיך בעבודת הקודש

טל: לתרומות לרגל הופעת גליון 400

05731-66560

מכתבים למערכת

מדוע מדוע צריך תיקון חכמים שחייב בקבורת אשתו הרי מן התורה חייב
מה שהקשתם בשם האחרונים מדוע היה צריכים חכמים לתקן שחייב אדם בקבורת אשתו מנובאר בני תנובת מ"ז ע"ב הרי מן התורה יש חייב לאדם לקבור את קרוביו, ותרצתם בכמה אופנים.

מדוע נקרא משה רבינו על שם משה הרי היה צריך להקרא משו
מה שהקשתם בשם הראשונים על הא דכתבו ויגדל הילד ותבאנה לבת פרעה והיה לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו, דיש להקשות כיון שהטעם שקראו למשה על שם שם שמו משיתוהו מדוע נקרא בשם משה דמשמע שהוא משה את אחרים, היה צריך להקרא משוי שהוציאו אותו, ותרצתם בארבע אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קחה גראם שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת נראה לתרץ, ע"פ דקמ"ל באה"ע ס"ב דאם לא רצה הבעל לקבורה ועמד אחר וקבורה בית דין מוציאו מבעלה הוצאות ונותנין לזה וקבורין אותה לפי ממון הבעל וחייב זה ודאי אינו על הקרובים רק על הבעל.

הרה"ג פנחס מנחם דאוויד שליט"א ירושלים מח"ס דברי פנחס **הרב משה הורביץ שליט"א**
הבה"ח יוסף נחמן אולמאן נ"י ישיבת קהילת יעקב בני ברק
נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב במלבי"ם על הפסוק ויגדל הילד ויבן כתב פלוני היהודי שהיה באלכסנדריא בימי בית שני בספר חיי משה ששם משה מורכב מן "מו" שהוא מים כלשון מצרי כמו מוי כלשון ארמי ומן "שה" שהוא לשון הוצאה והמלטה כלשון מצרי, וכן כתב החסידים בקדמוניות של ספר ב' פרק ט', וכן כתב החתם סופר בתורת משה.

המתחייב מיתה בבי"ד כשיתכן שיהא לו ילדים טובים אין הורגים אותו
מה שהקשתם בשם הראשונים על רש"י שכתב וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו וגו' וירא כי אין איש ויך את המצרי וכתב ואין איש אין עתיד לצאת ממנו איש שיתגייה, יש להקשות המחויב מיתה בבי"ד אם יתכן שיצא ממנו ילדים טובים לא היו הורגים אותו, א"כ קשה הרי כאן נתחייב מיתה מדינא, שהרי עבר המצרי על אשת איש כמבאר בח"י וגוי מוהרר על העריות, וכן הכה את ישראל שחייב מיתה כמבאר בני סנהדרין נ"ח ע"ב א"כ מדוע בדיק אם עתיד לצאת ממנו שדיק, ותרצתם.

הרב משה לוי שליט"א פתח תקוה
הרב משה שלמה ליברמן שליט"א בני ברק כולל ברסלב
הרב אריה לייב רוטמן שליט"א ירושלים מח"ק לב אריה ישיבת מיד
נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב בעמק דבר שבמצרים המילה משה ילד, וא"כ בת פרעה קראה לו ילד, ומה שכתוב כי מן המים משיתוהו הכוונה שלכאורה אין יכולה בת פרעה לקרוא שם לילד שאינו שייך לה אלא רק מן משום כי מן המים משיתוהו שקרוב לוודאי שהוריו התיאשו מחייו ובת פרעה הצילתו ולכן יכולה לתת לו שם, וא"כ האמידה של מן המים משיתוהו אינה טעם לבחירת השם משה אלא סיבה על היכולת של פרעה לקרוא שם לילד, וכן כתב בקונטרס שפה לנאמנים לבעל התורה תמימה.

הרה"ג רבי משה פריד שליט"א ראש כולל מאור התלמוד ס. פאולא בחול
נראה לציין דבר חידוש שכתב מהר"ש יפה בפירושו יפה תואר על המדרש דהסנהדרין לא ימנעו מהרגת חייב מיתה מפני זרע העתיד לצאת ממנו שאינם יודעים בוודאי שיצא ממנו זרע כשר, ואי היה חיישי לפיקא לא משכחת הרוג בבית דין, אבל משה שהיה יכול לדעת ברוח קודש אם עתיד לצאת מהמצרי זרע כשר לא הרגו עד שעיינו בדבריו, ולפי דבריו מיושב נמי אליבא דהר"ן, ויוצא מדבריו חידוש גדול אם סנהדרין הם בעלי רוח הקודש ורואים בוודאי שיצא מהחייב מיתה זרע כשר באמת לא יזהירוהו וזה פלא.

הרה"ג בן ציון מיללער שליט"א ירושלים
נראה לתרץ ע"פ מה שכתב בחוקוני ותקרא יוכבד את שמו משה ותאמר לה בת פרעה מהו לשון משה והגידה היא לה שהוא לשון המשכה ואז אמרה בת פרעה יפה קראתו כן כי מן המים משיתוהו. משה משוי אין כתיב כאן אלא משה לומר כשם שמשיתוהו כן יהיה הוא משה אחרים פ"י יהיה משה ישראל ממצרים.

איך היה מותר למשה להרוג את המצרי הרי לא התחייב מיתה בידי אדם
מה שהקשתם איך מותר למשה להרוג את המצרי לשיטת שחייב מיתה רק בידי שמים, וכי המחייב מיתה בידי שמים מותר להרוג אותו.

איך התיירו הנדר עששה חמו של ר"ע שלא יזנה ר"ע מנכסיו הרי אין פותחין בגולד
מה שהקשתם בשם הראשונים על הא דאיתא בגמ' תנובת ס"ג ע"א דכלבא שבוע שבווע הדיר את רבי עקיבא מנכסיו כיון שראה שנעשה אדם גדול, אמר אדעתא דגברא רבה לא נדרנא והתירו לו את הנדר, דיש להקשות הרי קמ"ל דאסור לפתוח בגולד א"כ איך פתחו לכלבא שבוע בדבר נולד דהיינו שנעשה גברא רבה, ותרצתם בשבעה אופנים.

הרה"ג ראובן לוי שליט"א כולל היכל שלום בית שמש
נראה לתרץ, לשיטת הבית מאיר אה"ע סימן י"ז שהאסור להרוג גוי זה רק מדרבנן, לפי הנ"ל אתי שפיר כיון שהיה לו צורך לכן הרגו.

הרב יואל אברהם מושקוביץ שליט"א ירושלים כולל סאטמאר
נראה לציין מה שתיירץ המאירי תנובת ס"ג ע"א בשם רבותיו דפירשוהו אדעתא דגברא שהוא מוכן להיות גברא רבא, וזה לא הווי נולד שהרי מיד היה מוכן להיות גברא רבה.

איך היה מותר למשה להרוג המצרי שהכה הרי דינא דמלכותא דינא
מה שהקשתם איך הרג משה את המצרי בלי ששאל מדוע הכה את העברי, ואף דבן נח המכה את ישראל חייב מיתה, מ"מ הרי קמ"ל ח"ים סימן ש"ט דדינא דמלכותא דינא, והכא הרי פרעה גור על ישראל שיעבדו ומינה עליהם נוגשים שאם לא יעבדו יכו אותם ואפשר עבר העברי על מצות המלך לכן היכה אותם, ותרצתם בארבע אופנים.

מי שמוצא מת גוי האם יש חיוב לקבור
מה שהקשתם על הא דכתבו וירא כי אין איש וימנעו בחול, וכתב הרמב"ן דלכן הטמינו כמנהג רוצחי מסתרים להרוג הנרצח ולקברו ולסכות דמו בעפר, והקשתם לשיטת הפוסקים דיש חיוב לקבור מת גוי, קשה מדוע לא טמנו משום קבורה, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון רבי יהושע העשיל פאדווא שליט"א מאנטסטתר
נראה לתרץ, ע"פ מה דמבאר ברמ"א ח"ים סימן ש"ט בשם הרשב"א דלא אמרין דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה, וכאן התורה העידה שכל תכלית העבודה היתה למען שבסבלותם.

הגאון רבי דוד לוי שליט"א ראש כולל התלמוד ת"א
נראה לתרץ, דהרמב"ן לשיטתו אתי שפיר דהוא סביא ליה דבחוקי לארץ האבות לא קיימו את התורה, לפי הנ"ל א"ש דכאן היה חוק לארץ, לכן לא קיים מצות קבורה.

הרב מרדכי יעקב פרידברג שליט"א כולל בית ישראל דג"ר ירושלים
נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב הרמב"ן כבא מתרא' בלא מלא' בכל מלכותו שהוא וכל המלכים אשר היו לפניו הנהיגו הדברים והם כתובים בדברי הימים ובחוקי המלכים, אבל מה שהמלך עושה לפי שעה או חוק חדש שהוא עושה לקנוס העם כמה שלא נהוג בימי האבות, לא מסתותא דמלכא הוא ואין אנו דינין באותו הדין, לפי הנ"ל אתי שפיר דהמלך הקודם חמס נהוג כן לכן לא שייך כאן דינא דמלכותא דינא.

הרב יוסף דויטש שליט"א בני ברק כולל תורה וחסד
נראה לתרץ, דאיתא בשו"ת הרדב"ז הל' ב' סימן תרצ"ז שרק האבות קיימו את התורה ולא משה, לפי הנ"ל אתי שפיר.

הרב מנחם נחום קאפלנער שליט"א ירושלים
הרב יעקב ישראל מיוזנער שליט"א לונדון
נראה לתרץ, דלא שייך דינא דמלכותא כשאומר לעשות דבר נגד התורה, דרק כשזה אין סותר לדין תורה אמרין דינא דמלכותא דינא.

כשאדם פגע בחבירו וביקש ממנו מחילה האם צריך עוד לעשות תשובה על שפגע בו
מה שהבאתם בשם השל"ה פרשת וחי דבעבירה שבין אדם לחבירו אף אם פייס את חבירו, צריך עדיין לבקש מחילה מהקב"ה.

הרב ישראל חולצמן שליט"א אשדוד
נראה לתרץ, שלא שייך תוקף דינא דמלכותא המיוסד על אדני רשע ואכזריות ויוצא משורת קו הממוצע ועבדו בהם בפרך.

הבה"ח שמחה דרוק נ"י ישיבת אור ישראל לערדים
שמעתי פעם ראייה לכן מהמשנה יצא פ"ה ע"ב דעבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, משמע שאחר שירצה את חבירו צריך עדיין לכפרת יום הכיפור, חוינין אף לאחר מחילת חבירו צריך כפרה.

הרב יעקב זאיאנג שליט"א בחול
הבה"ח זלמן לייב מרמורשטיין נ"י ישיבת צאנז נתניה
הרה"ח אפרם אנשיל שוורץ שליט"א
הבה"ח יקותיאל יהודה קלוגר נ"י ישיבת צאנז נתניה
נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב רש"י שהכה כל היום, לכן בוודאי זה לא היה בגלל העבודה לכן לא שייך דינא דמלכותא דינא.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
לביירוים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב יהודה נפתלי מילר שליט"א
בית שמש
לדגל שמחת היכנס בנו
כמר דוד נ"י
לעול התורה והמצוות
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
ירוה נחת מכל יוצאי חלציו
ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
המחותנים החשובים
הרב יהודה יהוד שליט"א ירושלים
לדגל שמחת נשואי בנו
הבה"ח שלום בונם נ"י עב"ג
בת ידידינו
הרב בועז בדיחה שליט"א קרית צאנז נתניה
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב שלמה ולדמן שליט"א ירושלים
לעילוי נשמת אביו ה"ה המפורסם
ביתו היה פתוח לרווחה בביתו של אע"ה
מוה"ר ר' ישכר דוב בן הרב אשר זעליג זאב ז"ל
מאנטסטתר
נלכ"ע ראש חודש שבט תשע"ג ת.ג.צ.ב.ה.
ולעיי"נ אמו הצדקנית
מרת שיינדל מנוחה בת הרב יהושע ע"ה
נפטרה ח"י כסליו האי שתא ת.ג.צ.ב.ה.